

**The Modernization
of Romanian Society
and Economy**

MODERNIZAREA SOCIETĂȚII ȘI ECONOMIEI ROMÂNEȘTI. SISTEMUL PRODUCȚIEI NAȚIONALE

MISU NEGRITOIU

The modernization of contemporary Romanian society and economy is highly desirable. The actual period of transition offers many opportunities to act in this direction. References are then made to such opportunities and ways of action: a new distribution of property, diminishing drastically the economic role of the state, a strong mobilization of economic and human resources, promoting a new institutional infrastructure, thus contributing to the reorganization of various bureaucracies and of the traditional administrative structures and ethos.

Tentativa de modernizare a României are rădăcini istorice: secolul XVIII (după Unirea bisericii cu Roma și războaiele ruso-turce), secolul XIX (după 1821 și Unirea de la 1859) și secolul XX (după Marea Unire și chiar după al doilea război mondial). Societatea românească s-a occidentalizat la suprafață (limbă și cultură, educație, administrație, obiceiuri și ținută vestimentară) în mai puțin de o generație (Regulamentele organice, Revoluția 1848). Procesul nu a atins, însă, straturile în profunzime ale societății. Coexistă o dublă civilizație: clasele superioare (avute sau educate) de tip occidental și marea majoritate a populației (mai ales rurală) de sorginte populară, tradițională. Modelul socio-cultural al românului a fost aproape neschimbat de-a lungul secolelor (de tip bivalent, ezitant, dar și tolerant, modest și primitiv). Societatea românească nu a excelat niciodată prin organizare și transparentă. Cetățeanul român a fost totdeauna dependent de boier, biserică, patron, administrația locală și centrală. Puterea s-a considerat mai degradată de natură divină (exogenă societății) și mai puțin delegată de membrii societății (endogenă societății). Românul a fost mai degradată umil și ascultător. El a urmărit "să primească" de la administrație (Guvern) decât "să pretindă" în virtutea mandatului de legare a puterii și funcțiilor publice. Serviciile publice acordate de autorități cetățeanului sunt considerate o favoare și nu o datorie.

Se împart privilegiile individuale, decât să se creeze și consolideze reguli generale pentru societate. Este căutată bunăvoița superiorului, șefului, prietenului sau rudei și mai puțin dreptul pentru sine sau seamănul său.

Administrația a fost permanent centralizată, condusă pe un sistem piramidal prin instituțiile centrale și reprezentantul puterii în teritoriu. Comunitățile locale au fost puțin dezvoltate, cvasi-dependente de autoritatea centrală.

Economia a fost preponderent agrară, axată pe satisfacerea necesităților proprii. Meșteșugurile, industria și producția pentru piață au apărut în a doua jumătate a secolului XIX.

Modernizarea economiei românești s-a bazat pe dezvoltarea infrastructurii încă de la sfârșitul secolului XIX (căi ferate, energie, telecomunicații). Industria, ca și agricultura și finanțele, s-au bazat mai mult pe marea proprietate și monopoluri (de stat sau particulare). Ca și politica și administrația, economia este deschisă numai unei elite (societăți străine sau câteva societăți naționale). Majoritatea populației lucrează în agricultură, servicii sau industrie, fără să contribuie prea mult la producerea de valoare adăugată și venit național. Împărțirea avuției extrem de neuniformă. Micii producători se consolidă abia în perioada interbelică.

După instaurarea comunismului, o industrializare disproportională, care accentuează caracterul monopolist și generalizează proprietatea de stat. În plus, economia nu se mai bazează pe instituțiile de piață. Dependenta cetățeanului față de statul proprietar și producător a devenit exclusivă. O economie excesiv de centralizată, mare consumatoare de resurse primare. Forța de muncă execută o sarcină de producție mai degrabă decât contribuie la crearea de valoare adăugată. Principiul locului de muncă este mai important decât eficiența și calitatea muncii. Un proprietar și producător imper-

sonal depersonalizează lucrătorii individuali. Dispar cointeresarea și stimulele, locul de muncă fiind asigurat tuturor. Au dispărut micii producători. Tendințele de autarhie economică răstoarnă raportul cost/beneficiu. Prețurile sunt distorsionate, iar eforturile nerăsplătite. Relația cauză-efect, nelineară, confuză. Alocarea resurselor se face administrativ, pe considerente politice și mai puțin economice.

Perioada de tranziție continuă alocarea administrativă a resurselor într-un sistem economic rigid și ineficient. Forța de muncă este dependență de structura industrială și agricolă, care determină existența lor și a familiilor lor. Piața incipientă și dominația monopolurilor întrețin structura distorsionată a economiei. Alocarea prelungită a resurselor pe aceeași structură împiedică formarea de noi activități. În consecință, presiunea socială pentru menținerea locurilor de muncă determină menținerea acelorași structuri. Iar presiunea politică urmărește controlul resurselor (mijloace de producție, materii prime, energie, capital și resurse umane), dar care, folosite în același sistem, au și o rentabilitate redusă. De aici, lipsa posibilităților de a genera valoare adăugată crescută și venituri pentru îmbunătățirea nivelului de trai. Un cerc vicios prelungit.

Dependența economică - inclusiv ca protecție socială - mărește dependența individului de locul de muncă, de șef, de politician, de autorități. Cetățeanul așteaptă din nou de la autorități sau îi solicită să facă același lucru - să-i asigure locul de muncă, existența socială, condiții de educație și cultură. Iar dacă încearcă să facă singur, se lovește de rigiditatea mediului economic, existența monopolurilor, lipsa resurselor și presiunea politică. Cercul se închide. Funcționarul public împarte din nou favoruri, administrația decide singură ceea ce trebuie să facă, lucrătorul depinde de producătorul patron, cetățeanul este neputincios și se bazează pe relațiile cu autoritățile, patronul, prietenii, rudele sau

MODERNIZAREA SOCIETĂȚII ȘI ECONOMIEI ROMÂNEȘTI

vecinii. Veniturile provin dintr-un sistem productiv pe care individul nu-l poate influența, iar nivelul de trai nu are, neapărat, legătură cu eforturile și capacitatea fiecărui. Salariul nu este prețul forței de muncă, ci acoperă un minim de existență. Creșterea nivelului de trai este întâmplătoare, iar polarizarea se accentuează.

Populația României este împărțită în două segmente aproape egale: jumătate în mediul rural și jumătate în mediul urban. Economia României este dominată de două sectoare extrem de rigide, care ocupă aproape în mod egal forța de muncă activă: agricultura (cca. 40% din forța de muncă și sub 20% contribuția P.I.B.) și industria (30% din forța de muncă și 33% contribuția la P.I.B.). La rândul lor, cele două sectoare au o structură rigidă: proprietari de pământ și active industriale nu dispun de resurse, tehnologii și experiență managerială. Asimetria de resurse și organizare face ca în agricultură 20% din pământ să producă 80% din necesarul pieței. Monopolul în distribuție și controlul prețurilor segmentează în mod artificial circuitul produselor agricole din sectorul privat, care nu ajung la consumatorul industrial sau individual.

În industrie, resursele sunt alocate sub valoarea lor de piață, pe o structură rigidă, predominant producătoare de semifabricate și produse finite la prețuri peste nivelul pieței. **Structura rigidă a sistemului producției naționale**, pe un model relativ neschimbăt, determină subutilizarea resurselor economiei naționale (pământ, capital și forță de muncă) și blocarea unei importante părți a activelor productive (de stat sau particulare). Consumul de resurse umane, materiale și financiare este disproportional de mare față de valoarea nou creată în economie. Iar bunăstarea, sursa emancipării politice, sociale și economice, depinde de nivelul valorii adăugate în economie, adică eficienței cu care sunt folosite resursele disponibile. Dar pentru aceasta trebuie

transformat fundamental sistemul economiei naționale, într-o structură care să mobilizeze toate resursele din economie și să schimbe radical modul lor de alocare și folosire.

Debloarea activelor de producție, asigurarea accesului liber la proprietatea activelor productive și diminuarea sau înlăturarea rigidităților sistemului constituie punctele de plecare în ajustarea unei noi structuri de producție. Debloarea activelor de producție se face prin transferarea lor necondiționată celor care pot să le folosească mai bine. Folosirea lor pentru crearea de valoare adăugată este o condiție mai importantă a transferului decât valoarea lor anterioară. Consolidarea acestui transfer pe termen lung în temeiul instituției proprietății private. Efectul acestui transfer: folosirea mai eficientă de către un număr mai mare de proprietari. Odată cu proprietatea se transferă și responsabilitatea atragerii resurselor și folosirii eficiente a activelor productive (pământ, echipamente și spații industriale). Şansele ca tot mai mulți să reușească sunt mai mari cu cât sunt mai mulți proprietari. Cu cât sunt mai puțini proprietari (sau un singur proprietar - statul) cu atât eșecul lor (lui) sunt dăunătoare pentru economie, nemaiputând fi acoperiți de succesele altor proprietari.

Activele de producție trebuie blocate de lipsă de criterii de transfer sau criterii prea exigente (nivelul prețului, formalități încărcate, decizii birocratice, etc.). Transferul trebuie făcut cetătenilor pe baza unui minim de criterii, la un nivel accesibil în mod egal pentru toți. Numai capacitatea de a le folosi trebuie să-i diferențieze.

Transferul către străini trebuie să maximizeze atragerea de resurse (materiale, financiare, tehnologice). Dar nu trebuie să existe alte restricții - politice sau ideologice - care să blocheze acest transfer. Folosirea activelor de producție pentru a genera valoarea adăugată, prin transferul

lor celor care le pot întrebuința mai bine și atragerea de resurse externe pentru aceasta, sunt condițiile determinante.

Transferul activelor productive se face în unități cât mai mici, cu excepția situațiilor în care nu pot fi despărțite sau divizate fizic sau tehnologic. Menținerea unității fizice numai într-un singur loc sau a unității tehnologice în mai multe locuri numai dacă motivează o valoare adăugată superioară. Autonomizarea unităților productive în baza noii proprietăți private și apropierea lor de comunitatea locală.

Deblocarea începe la nivelul autorităților centrale, care efectuează transferul către autoritățile locale, către cetățenii români și investitorii străini. Rămân în folosința autorităților centrale numai acele active productive care sunt indispensabile îmbunătățirii calității și cantității bunurilor publice pe care statul are mandat să le asigure cetățenilor săi. Statul nu produce bunuri comerciale, care sunt atributul cetățenilor săi liberi și responsabili pentru a-și asigura un venit cât mai mare.

La rândul lor, autoritățile locale păstrează numai acele active productive necesare tot pentru producerea de bunuri publice din mandatul membrilor comunității lor sau al statului. Regula este ca activele producătoare de bunuri comerciale să fie transferate cetățenilor, iar excepția să fie reținute de autorități numai din mandatul cetățenilor. Până și bunuri publice pot fi mai bine oferite de sectorul privat și cetățenii întreprinzători.

Cetățenii trebuie să aibă acces liber și egal la proprietate. Accesul liber presupune dreptul sau obligația de a vinde și a cumpăra active de producție. Dreptul de a cumpăra atunci când are condiții mai bune de utilizare a lor, iar obligația de a le vinde atunci când nu le mai poate folosi sau le folosește ineficient (vezi falimentul în caz de pierderi). Accesul egal înseamnă același tratament pentru toți proprietarii, adică recompensați atunci când utilizează efici-

cient activele productive (prin prețuri, venituri sau libertatea neîngrădită de a achiziționa noi proprietăți) și sanctiunea lui când le folosește mai puțin eficient sau neeficient (nu se alocă subvenții, nu se iartă la plată, nu se scutește de obligațiile fiscale etc.). Maximizând în felul acesta valoarea nou creată la toate nivelurile (individual, local și central), se produce mai multă bunăstare în toată societatea.

Accesul liber și egal la proprietatea activelor productive înseamnă și dreptul asigurat cetățenilor de a desfășura orice activitate productivă (industrială, agricolă sau servicii), fără nici o barieră de monopol sau monopson precum și fără bariere reale la intrare. Statul rămâne numai cu acele activități care în mod dovedit, prin tradiție națională sau experiență internațională, au asigurat bunuri publice mai bune și mai multe pentru cetățenii săi decât sectorul privat. Aceste activități sunt, însă, din ce în ce mai limitate. Statul se implică mai mult în politici active către atingerea obiectivelor de bunăstare economică prin mobilizarea resurselor decât în folosirea propriu-zisă a resurselor.

Urmarea firească a acestui proces, pe lângă creșterea valorii adăugate în aceleasi activități, este crearea de noi activități și generalizarea categoriei producătorilor mici și mijlocii, prin punerea în valoare, mai ales, a resurselor locale. Transferul activelor productive către cetățeni sau comunități locale, indiferent la ce valoare, nu costă absolut nimic societatea. Posibilitatea ca activele productive să fie mai bine folosite de noi proprietari este mult mai mare decât riscul ca ele să nu fie folosite sau folosite impropriu.

Dimpotrivă, deblocarea activelor mobilizează resurse interne - mai ales financiare, tehnologice și organizatorice. Combinarea acestor resurse conduce la un spor de valoare adăugată, la creșterea veniturilor și ridicarea bunăstării cetățenilor.

MODERNIZAREA SOCIETĂȚII ȘI ECONOMIEI ROMÂNEȘTI

Crearea de noi activități productive și mobilizarea de resurse locale, naționale și internaționale - formează obiectul unor politici economice specifice, pe plan național și regional. Crearea de noi activități relaxează, totodată, presiunea socială pentru menținerea locurilor de muncă în aceleși structuri productive rigide și ineficiente și relansează procesul restrukturării și ajustării sistemului economiei naționale. Noile activități atenuază sau elimină (unele) rigidități din sistem, fluidizează transferul resurselor și producției prin sistemul piețelor, mărește gama produselor și serviciilor necesare cetățenilor și asigură venituri sporite. Ele contribuie la ajustarea structurală a ocupării forței de muncă și a veniturilor. În cadrul economiei românești - bipolară - agricultură și industrie - noile activități înălță rigiditățile din cadrul sectoarelor, concentreză forță de muncă prin creșterea productivității și dezvoltă sectoarele de legătură, cum sunt serviciile publice și private.

În structura ocupării forței de muncă, noile activități preiau o mare parte a populației din agricultură și, alături de îmbunătățirea infrastructurii locale - fizice și umane - contribuie la dezvoltarea unei noi economii rurale, mai puțin dependentă de agricultură și care să asigure condiții de viață civilizată.

Totodată, noile activități asanează o bună parte din capacitatele productive, îmbunătățesc structura producției existente și absorb o mare parte din forța de muncă disponibilizată prin creșterea productivității și a restrukturării industriale. Reorientarea forței de muncă disponibilizate face obiectul politicilor de recalificare și reorientare.

Dar noile activități apar în mare parte în sectoarele de legătură - servicii de distribuție, aprovisionare financiar-bancare, comunicații și transporturi, tranzacții internaționale etc. - care formează infrastructura piețelor, dezvoltarea politicilor sociale, diversificarea bunurilor comerciale

de folosință publică și privată. Crearea de noi activități este însoțită de cele mai multe ori de apariția unor noi producători mici și mijlocii. Noile activități apar și se dezvoltă și de către producătorii existenți sau de către noi producători mari. Dar țesutul economiei sunt producătorii mici și mijlocii, care asigură și osatura unei largi clase de mijloc a societății. De aceea, formarea, consolidarea și apărarea, prin aplicarea consecventă și nediscriminatorie a regulilor economiei de piață, formează obiectul unor politici economice specifice. Noii producători din agricultură, industrie și servicii - apar ca urmare a deblocării și transferului activelor productive și al accesului liber la proprietate. Dar apar și ca urmare a transferului masiv al unor activități existente, desfășurate tradițional de marii producători la costuri mai mari sau de o calitate mai slabă. Și, în sfârșit, prin eliminarea obstacolelor și rigidităților existente sunt inițiate de noi activități. Producătorii mici și mijlocii pot fi protejați printr-un regim mai avantajos în comparație cu marii producători, prin demonopolizarea și dereglementarea activităților pentru producerea bunurilor comerciale, prin întărirea concurenței și asigurarea accesului liber la resurse și piețele de desfacere. Un număr tot mai mare de producători mici și mijlocii mărește flexibilitatea la cerințele pieții, absoarbe o forță de muncă importantă și facilitează restrukturarea producătorilor existenți, ceea ce conduce la ajustarea sistemului.

O a doua direcție majoră a ajustării sistemului producției naționale o constituie mobilizarea resurselor naționale - naturale, materiale, financiare și umane. În economia românească resursele sunt folosite potrivit structurii aparatului productiv existent și nu potrivit celei mai eficiente utilizări. Toate resursele interne sunt subevaluate și subutilizate. Resursele energetice și materiile prime sunt folosite în producție sub prețul pieței, care, pe de o parte, descurajează producția lor,

iar pe de altă parte face alocarea lor mai puțin eficientă. Un preț competitiv, la nivelul pieței - fiind produse de masă, se tranzactionează pe piața mondială - stimulează investițiile pentru dezvoltarea producției și crește oferta. Astfel, există posibilitatea să fie folosite pentru a produce o cantitate mai mare de bunuri finite. Este cazul tipic al materiilor prime energetice - ținte și gaze - al materiilor prime minerale - apă, sare, cărbune și alte minerale - și al materiilor prime agricole - culturi de câmp, animale și vegetale. În plus, la prețul de echilibru al pieței, aceleși resurse ar putea fi folosite în activități noi sau de alți producători cu o mai bună valorificare. Sau ar determina producătorii tradiționali să-și restructureze producția, care deși subvenționată astfel indirect, realizează semifabricate sau produse finite la prețuri peste nivelul pieței.

Deși cu tehnologii învecinate, actuala structură de producție ar putea folosi avantajul comparativ al costului mai redus al forței de muncă pentru a-și păstra competitivitatea internațională. Și numai astfel crește valoarea adăugată agregată și, implicit, veniturile lucrătorilor și bunăstarea cetățenilor.

Mobilizarea resurselor naturale prin prețul pieței este corelată cu integrarea în fluxurile comerciale internaționale și liberalizarea importurilor și exporturilor lor. Valorificarea cea mai bună pe piață internă sau externă generează venituri pentru producători, capabili astfel să investească mai mult și să-și dezvolte producția. Prețul echilibrează, astfel, piața, necesarul energetic și de materii prime și evită crizele explozive.

Prețul just pentru producătorul agricol - mai ales micii producători - îi acoperă costurile și îi asigură veniturile pentru dezvoltare, inițierea de noi activități - în principal legate de prelucrarea produselor agricole, valorificarea resurselor turistice și dezvoltarea serviciilor - și pentru îmbunătățirea condițiilor de viață și

de locuit.

Economia rurală nu se poate dezvolta din alte resurse decât cele care sunt generate, la început, de produsele agricole mai bine valorificate.

În condițiile unei valorificări la nivelul pieței a resurselor naturale, vor apărea noi producători, independenti sau prin transferul activelor productive și a unor activități care la rândul lor vor contribui la creșterea producției și, implicit pe termen lung, la scăderea prețurilor. Din dezvoltarea activităților impozabile se strâng resursele pentru dezvoltarea infrastructurii, care la rândul ei stimulează creșterea economică.

Economia României dispune de alte două resurse esențiale, a căror utilizare este slabă. Capacitatea managerială se mobilizează prin presiunea noilor producători și a politicilor financiare; pe de o parte, precum și prin politici de stat pentru ameliorarea pregătirii personalului și organizării întreprinderilor. Noii producători apar prin deblocarea activelor, transferul proprietății, eliminarea restricțiilor la intrare și concurență (inclusiv externă). Cu cât managementul va simți concurența, cu atât calitatea produselor și serviciilor pe care le oferă se va îmbunătăti, spre beneficiul consumatorului, a cetățeanului. Cu atât mai mult, el va folosi mai eficient resursele limitate. Obiectivele managementului sunt preponderent financiare, completate cu productivitatea, tehnologia etc. Dar ele pot fi realizate în condițiile în care piața răspunde - prin preturi corespunzătoare - la eforturile de îmbunătățire și în condițiile unor politici consecutive. Nu numai concurența noilor producători îmbunătățește capacitatea managerială, ci și concurența noilor manageri. Politici specifice de pregătire managerială, a celor existenți, dar în special a unei noi generații, mai aptă să răspundă noilor necesități. Mobilizarea adevăratai creațivității și energiei a managerilor români se face odată cu transferul responsabilității, prin

MODERNIZAREA SOCIETĂȚII ȘI ECONOMIEI ROMÂNEȘTI

transferul activelor și activităților în procesul de privatizare și îmbunătățirea pregătirii.

În sfârșit, mobilizarea resurselor financiare se face, pe de o parte, prin mecanismul prețurilor la credite și valută - care să stimuleze economisirile și să determine alocarea cea mai eficientă, dar și prin dezvoltarea infrastructurii - piețele financiare. Pentru aceasta, se au în vedere politici speciale monetare și financiar-bancare.

Debloarea activelor productive, mobilizarea resurselor naturale, a celor financiare și a capacitații manageriale contribuie toate la mobilizarea celei mai importante resurse a economiei - forța de muncă. Folosirea eficientă a forței de muncă este motorul principal al economiei. Nu numai cantitatea este importantă, ci și calitatea. Mobilizarea forței de muncă este la interferența economicului cu socialul. Forța de muncă este nu numai o resursă economică, ci și o forță socială și politică. De felul în care este folosită depinde bunăstarea societății. Într-un plan mai larg folosirea forței de muncă face obiectul politicilor privind dezvoltarea resurselor umane. Aceste resurse trebuie folosite în activitățile cele mai productive, care crează valoare adăugată, creștere economică și locuri de muncă pe termen lung. Menținerea forței de muncă în activități neficiente sau cu grad scăzut de eficiență - pe structura sistemului producției naționale - este cea mai mare pierdere de resurse și amânarea oricărei șanse de bunăstare. Noile activități trebuie să absoarbă o bună parte din forța de muncă, iar producătorii existenți să-și coreleze necesarul forței de muncă cu activitățile desfășurate și productivitatea. Salariul să reprezinte prețul forței de muncă, care-l stimulează pe angajat și-i pune în valoare energia creatoare. Șomajul ascuns este contraproductiv, iar șomajul prelungit degradează profilul profesional și personalitatea lucrătorului. În activități eficiente, o forță

de muncă bine dimensionată poate genera resurse mai mari pentru cei care nu lucrează. Șomajul deschis conduce la mobilitatea forței de muncă și pune presiune pe crearea de noi activități. Șomajul ascuns este pervers, cu efecte negative întârziate atât la nivelul fiecărui producător în parte, cât și la nivelul economiei naționale. Imprimă un anume comportament și o atitudine de conservare a locului de muncă existent, chiar dacă numai la venituri minime. Crearea de noi locuri de muncă și reconversia forței de muncă fac parte dintr-un set de politici active pentru combaterea șomajului. Într-un plan mai larg, politica resurselor umane urmărește dezvoltarea cantitativă și calitativă a forței de muncă, împreună cu contribuția pe care poate să o aducă la creșterea economică.

Dacă dezvoltarea economică și dezvoltarea socială sunt determinante de participarea intensivă a resurselor interne existente - mijloacele fixe și resurse naturale, umane și financiare - la activități productive - în industrie, agricultură și servicii - generatoare de valoare nouă adăugată, mobilizarea acestor resurse și alocarea lor eficientă și fluidă spre activitățile cele mai profitabile depind de dezvoltarea infrastructurii și funcționarea piețelor.

Dezvoltarea infrastructurii care poate include și funcționarea piețelor are un dublu obiectiv: creșterea economică, pe de o parte, și îmbunătățirea bunurilor publice oferite cetățeanului, pe de altă parte.

Infrastructura se tratează în dimensiunea ei complexă - instituțională, umană și fizică.

Dezvoltarea infrastructurii face obiectul de activitate al sectorului public în economie. Are ca scop dezvoltarea factorilor determinanți ai competitivității sistemului economiei naționale, pe de o parte, și crearea de bunuri publice cetățenilor pe de

altă parte. Activitățile de dezvoltare a infrastructurii se desfășoară prin sectorul de stat - dar și prin atragerea - într-o măsură tot mai mare - a sectorului privat din economie.

Infrastructura instituțională, care cuprinde în principal **administrația publică**, într-un context mai larg cu o dimensiune politică, socială și economică - are un rol preponderent în proiectarea politicilor economice de dezvoltare, organizarea economiei și a pietelor, cât și în urmărirea consecventă și aplicarea acestor politici. Totodată, administrația servește cetățeanul, iar calitatea serviciilor oferite trebuie să răspundă principiului - statul în slujba cetățeanului și nu invers.

Ca să răspundă acestor deziderate, Administrația publică - centrală și locală - trebuie supusă unui amplu proces de reformă, care să-i mărească eficiența și să-i îmbunătățească calitatea serviciilor. Trebuie să fie o administrație deschisă, modernă, flexibilă și pragmatică. Profilul administrației publice românești are o dimensiune istorică - a oferit locurile de muncă cele mai multe și cele mai sigure - îngroșată de regimul comunist și prelungită în perioada de tranziție. Caracteristica ei principală este pasivitatea, duritatea, neficiența și birocrația. În relațiile cu cetățeanul sau producătorul nu construiește, ci controlează și respinge. Promovează excesul de reguli și regulamente, impune nenumărate aprobări și segmentează, pe cât se poate, circuitul economic, cetățeanul și producătorul sunt sufocați de o administrație subiectivă a liberului arbitru. Ea intervine atât la intrarea în cîmpul activității economice, cât și pe parcurs. Interpretează abuziv un sistem legislativ și încărcat în detaliu, ca o rămașă în special a regimului communist. Este o administrație excesiv de centralizată, care trăiește mai degrabă din abuzuri decât din salarii. Tot sistemul administrației publice - de la puterea executivă, la puterea judecătorească - are relevanță

pentru dezvoltarea economică. Dar mai ales cele care se interpun direct în fluxul activităților economice - ministere, F.P.S., administrația financiară, Curtea de Conturi, tribunalele comerciale etc. - de eficiență cărora depinde costul tranzacțiilor și eficiența economică. Ea trebuie reglementată, simplificată, bine pregătită, controlată de cetățeni și ajustată la nivelul marilor democrații europene.

O administrație publică mai restrânsă, dar mai eficientă și mai bine plătită. Dincolo de administrația publică, infrastructura instituțională cuprinde și **instituțiile economiei de piață** - instituțiile privatizării, finanțării bancare, ale pieței de capital, pieței forței de muncă și a bunurilor, care fac obiectul unor politici separate.

Dezvoltarea infrastructurii umane face obiectul politicilor sociale. Resursele umane sunt obiectivul ultim al politicilor de dezvoltare economico-socială, atât ca beneficiar al bunăstării cât și ca resursă principală a dezvoltării. Resursele umane constituie factorul cel mai important care asigură competitivitatea națională într-o economie modernă. Pregătirea resurselor umane, accesul lor liber la informații, integrarea lor în societatea comunicării, satisfacerea cerințelor lor crescând și utilizarea lor în activitățile cele mai eficiente sunt preocupările majore aie societăților contemporane. Învățământul, educația, sănătatea și calitatea vieții - toate circumscrise noțiunii de bunuri publice - cât și participarea efectivă și eficientă la viața politică, socială și economică sunt numai câteva din atribuțiile personalității umane, factor activ al dezvoltării economice. Libertatea individului este corelată cu necesitățile sale și capacitatea de a genera bunuri și servicii cu o valoare adăugată tot mai mare, într-un sistem eficient și permisiv, care să-i valorifice potentialul. Pregătirea personalității umane și servirea cetățeanului revine puterii publice, dar și individului. Această

MODERNIZAREA SOCIETĂȚII ȘI ECONOMIEI ROMÂNEȘTI

corelare este la fel de importantă ca și raportul între sectorul public și sectorul privat în economie.

Și, în sfârșit, **infrastructura fizică** constituie sistemul circulator al resurselor în economie - fizice, umane și financiare. Dezvoltarea infrastructurii fizice - energie, comunicații, transporturi, utilități publice etc. - sunt de multe ori dependente de resursele financiare mobilizate pentru aceasta. Dar nu este numai atât. Dezvoltarea infrastructurii fizice este funcție de mobilizarea resurselor în ansamblu și de transferul unor active productive și activități care pot fi dezvoltate folosind diferite ingrediente ca rezultat al mobilizării tuturor resurselor. Infrastructura fizică nu depinde neapărat de resursele centralizate - aşa cum consideră majoritatea politicienilor - ci în mare măsură de liberalizarea economiei, deblocarea activelor productive, transferul unor activități contra beneficii ulterioare, depășirea demarcației între sectorul public și sectorul privat. Folosind toate mijloacele, cetățeanul este îndreptat să primească bunuri publice mai multe și de calitate. Infrastructura fizică constituie totodată baza desfășurării activității economice, stimulează participarea factorului uman la activitățile productive, facilitează transferul de resurse externe și participarea la fluxurile economice internaționale. Infrastructura fizică întărește competitivitatea și forța economiei naționale.

Sistemul piețelor contribuie - în contextul infrastructurii instituționale - la asigurarea libertăților economice ale cetățenilor - libertatea profesiei, libertatea folosirii averii proprii, libertatea producției și a comerțului și libertatea concurenței, care sunt pilonii economiei sociale de piață.

Aceunea economică și efortul propriu, în baza liberului acces la activitatea economică a tuturor cetățenilor în cadrul sistemului infrastructurii dezvoltate de puterea publică, constituie sursa principală, esențială a bunăstării economice și

protectiei sociale. Obiectivul bunăstării economice este împletirea eficienței economice cu justiția socială. Echilibrul dintre aceste două componente este esențial. Valoarea adăugată redusă din activitățile economice limitează resursele pentru o protecție socială cuprinzătoare. La rândul ei, o politică de protecție socială excesivă - care să adopte toate necesitățile - demobilizează o parte din resurse din procesul de creștere economică, limitând pe cale de consecință resursele. Protecția socială nu trebuie să cuprindă măsuri ca limitarea sau controlul prețurilor, subvenționarea anumitor sectoare, reducerea importurilor etc., care ar împiedica mai degrabă mobilizarea resurselor pentru dezvoltarea economică și, în final, ar reduce veniturile. Politicile economice - monetară, fiscală, comercială, industrială sau agricolă - nu trebuie folosite ca instrumente de protecție socială. Economia trebuie așezată pe baze sănătoase, sustenabile pe termen lung, care să urmărească creșterea veniturilor - și nu limitarea cheltuielilor - și asigurarea bunurilor publice și private pentru consumatori. Prioritar este dezvoltarea nestingherită a economiei, evitându-se orice ingerințe de protecție socială în decizia economică.

Creșterea economică asigură o protecție pe termen lung, decât sacrificii temporare care dau impresia unei protecții sociale pe termen scurt. Resursele de protecție socială să fie folosite direcțional, către grupurile sociale cele mai defavorizate, în concordanță cu creșterea capacitatilor instituționale de folosire a acestor resurse. Statul poate să orienteze o bună parte din nevoile de protecție socială către sectorul privat, combinând efortul individual, cel colectiv sau instituțional în asigurarea unui nivel de viață decent în continuă îmbunătățire. Evitarea politicii sociale care împiedică ajustarea sistemului producției naționale, prin menținerea acelorași structuri de producție care irosesc resursele, reprezentă un imperativ.